

Viladoms de dalt i Nostra Senyora de Montserrat:

L'actual masia de Viladoms de dalt (Castellbell i el Vilar) és un edifici amb orígens medievals, que remunten al s. XIV.

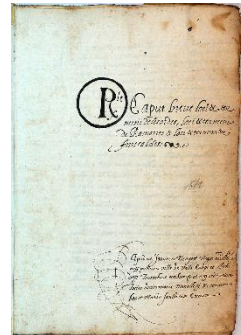
Avui dia es troba en un estat desolador, abandonat i ruïnós. Ha patit diferents espolis, especialment els darrers anys, i és trist viure el procés de desaparició d'aquesta masia.

Ubicat a l'est del terme de Castellbell i el Vilar i construït sobre la serra d'un turó, té el privilegi de la perspectiva de la Muntanya de Montserrat per una banda i l'esplanada del Bages i part del Vallés Occidental per l'altre.

El nom original del mas era mas Llevàllo sobirà, que es fa constància en un capbreu de 1328. Fou a partir de 1652, que el nou propietari, Pere Viladoms, va propiciar el nom que avui dóna raó al mas.

En el document del s. XIV es citen dos masos Llevàllo: el Jussà i el Sobirà. Per la situació elevada d'aquest mas, donem per assentat que parlem del sobirà. De l'altre mas, que fa constar en aquest capbreu, no hi ha recerca documentada de la seva situació. Podem pensar en el mas de Viladoms de baix com a possible Llevàllo Jussà, que la família Viladoms va comprar a mitjans del s. XVII.

Al 1907 els propietaris marxen a la ciutat i el mas queda en mans d'uns masovers, per tal que en tinguin cura. Va ser en 1950 que és comprat novament. Aquesta vegada per un constructor, Fidel Puig, amb intenció de fer un restaurant i una urbanització al voltant, amb el nom d'El Tirol de Montserrat. El projecte no va fer endavant.

Després de treure les teulades, la degradació i el reiterat espoli, accentuat pel petit tresor trobat a la casa veïna de Les Comes, portà a la realitat que trobem actualment. Les parets han estat picades i maltretes per aquests grups de saquejadors que sense cap mirament destruïren parets, sostres i terres.

Estructuralment, es conserven els murs que delimitaven la construcció en la seva cimentació, bàsicament en molt mal estat. També d'altres parts arquitectòniques com una portalada de pedra i les dues arcades del celler, així com altres dependències pròpies d'un mas amb aquestes dimensions. Menció especial al preciós mosaic o rosa dels vents situat al pati central.

En un lateral hi ha la capella rural dedicada a Nostra Senyora de Montserrat. Aquesta devia ser un espai de culte privat per a la pròpia família, com era habitual en famílies adinerades.

El Barroc rural català i religiós va ser propi i destacat en les grans masies de l'època. Era símbol inequívoc de la puixança burgesia rural, de l'increment en la població i de la productivitat en el camp. És una època de la història en la qual desapareixen les masies fortificades, els masos amplien les seves dependències, amb la figura de l'hereu o llinatges familiars, i es decoren amb intensitat els seus interiors com a mostra de ben estança.

Malauradament, avui dia, el seu estat és molt desastrós. Sense teulada ni bigam, les parets mig caigudes, només podem apreciar petits matisos de les pintures murals que devien decorar profusament les seves parets. La capella és d'estil barroc, propi del s. XVIII, voladures, frisos, motllures, fornitures, corbes i el·lipses, devien formar part d'aquest escenari tan característic.

La capella, d'una única nau, estava adossada per un dels seus laterals al mas. Per les restes que podem apreciar, la teulada exterior deuria ser de teula àrab i volta de maó pla l'interior. Les parts interiors devien estar arrebossades amb calç i pintades amb frescos de colors vius i amb escenes religioses, característic del seu estil arquitectònic. La porta principal mira a Montserrat i únicament podem apreciar l'espai del rosetó.

El nom original donat en 1791 pel capellà de Sant Vicenç de Castellet, va ser Nostra Senyora de la Concepció. En aquest moment els propietaris eren Caterina Solé i la seva filla Maria Sagristà i Soler. Més endavant, la capella s'ha conegut sempre com a Nostra Senyora de Montserrat de Viladoms.

Al costat de la mateixa capella hi ha un Jub d'agllans que actualment està força be, si el comparem amb la resta del conjunt de Viladoms de dalt.

A Castellbell i el Vilar diuen d'aquestes construccions "xupets".

Els Xups o Jubs:

El diccionari Alcover-Moll diu que un jub és un "dipòsit d'aigua semblant a una cisterna, al qual es baixa per unes escales, i està destinat a tenir-hi els agllans en remull perquè es mantinguin tendres durant tot l'any".

Com també diu en Salvador Vilarrassa en el seu llibre de 1920 "La vida a pagès":

«En les cases que tenen rouredes o alzinars, per estalviar el blat de moro els hi donen agllans (als porcs). Abans, quan hi havia gairebé a totes les cases de pagès la seva roureda o alzar, al octubre-novembre les collien no sols els de la casa sinó tothom qui volia donant-ne la meitat a l'amo.

En moltes cases tenien el jup, que era un pou on hi feien anar aigua i allí tiraven les agllans, mantenint-se tendres tot l'any. Quan les havien collides, encara feien anar els porcs sota els arbres tot el dia per menjar-se les que havien quedat i al vespre només els hi havien de donar una mica d'abeurai o sia aigua amb un grapat de farina. »

Es diu que en èpoques de penúria o manca de cereal, les agllans un cop moltes en forma de farina, es feien servir pel consum humà, suplint parcialment la farina corrent. De fet l'agllà històricament ha format part de l'alimentació de molts pobles d'Europa i d'Amèrica i a la xarxa no és difícil trobar receptes de cuina amb agllans.

Recepta per fer bombons d'agllans:

<http://olhapim.blogspot.com.es/2011/12/bolinhos-de-bolota-bombons-de-bolota.html>

Fem baldufes amb un agllà:

Tallem el sombreret d'un agllà i punxem la part tallada amb un escuradents i ja tindrem una baldufa per jugar.

L'alzina és considerat arbre sagrat, com a símbol de força, solidesa i longevitat, en diferents àmbits religiosos de l'antiguitat, consagrada al déu Zeus a Grècia o a Júpiter a Roma. Segons diverses tradicions, la clava (bastó) d'Hèrcules era de fusta d'alzina, el mateix que la creu on es va crucificar a Jesucrist.

